

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 29. julija 1938.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadrudna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Novi davki

S 1. julijem t.l. je dobila veljavo uredba o državnem in banovinskih cestnih skladih. Za državni cestni sklad bodo morali plačevati od 1. julija t.l. naprej tudi lastniki nepremičnin (to je zemljišč in hiš) vzdolž državnih cest s sodobnim cestiščem, t. j. cestiščem iz lesenih ali kamnitih kock ali cestiščem iz cementnega ali bituminskega spojnega gradiva, v krajih z več kot 5000 prebivalci, če ima zemljišče površino do 1000 m² po 5 din na leto, če ima zemljišče večjo površino kot 1000 m², pa od presečka po 2.50 din od vsakega dolžinskega metra fronte. V ostalih seliščih pa bodo plačevali lastniki zemljišč do 5000 m² po 2 din, do 10.000 m² po 1 din od dolžinskega metra fronte na leto, če ima pa zemljišče več kot 5000 m², bo pa treba plačevati v seliščih od presečka po 1 din na leto, zunaj selišč pa od presečka nad 10.000 m² po 50 par na leto od dolžinskega metra fronte. Lastniki zemljišč, ki leže za občestnimi zemljišči v razdalji 250 m od ceste, pa bodo morali plačevati polovico, v razdalji do 500 m pa četrtino te davščine. V krajih, ki imajo več kot 5000 prebivalcev, bo n. pr. plačeval lastnik male hišice ali pa njivice, ki ima ob cesti 50 m dolžine, 250 din na leto, v krajih, ki imajo pa manj kot 5000 prebivalcev, t. j. po vseh vaseh in vasičah, pa za tako zemljišče 160 din, pa tudi za vse parcele, ki so oddaljene od ceste do pol km, bo plačeval lastnik to davščino v višini kot je prej omenjeno. Ta davek bodo v Sloveniji plačevali n. pr. vsi lastniki zemljišč ob cesti iz Ljubljane na Jesenice, pa tudi Ljubljančani, n. pr. ob Tyrševi cesti itd. Prizadel bo ta davek tudi bajtarje na Gorenjskem, ki so bili doslej oproščeni hišnega davka. Ker je gorenjska dolina ozka, pridejo pod novi davek za državni cestni sklad v nekaterih krajih tudi skoraj vse njive, travniki in vrtovi. Pod novi davek padejo seveda tudi zemljišča ob cestah, ki so imela že pred desetletji sodobna cestišča in ne bodo imela od novih davkov nobene koristi.

Za državni cestni sklad so uvedeni novi davki na vozila. Za vsak osebni avtomobil znaša novi davek 200 din na leto; Slovenija bo plačevala 20% vsega davka na osebne avtomobile, ker je v Sloveniji 2011 osebnih avtomobilov, v vsej državi pa 10.687. Za vsak motocikel brez prikolice znaša novi davek 50 din na leto, ker je pa v vsej državi 3513 motociklov brez prikolic, v Sloveniji pa 1248, bo Slovenija plačala nad 35% tega davka. Za motocikle s prikolico bo znašal davek 75 din na leto, in ker je v Sloveniji takih motociklov 267, v celi državi pa 914, bo Slovenija plačala okoli 30% vsega novega davka na take motocikle. Za vsak bicikel znaša novi davek 10 din na leto. V Sloveniji je vseh bicikljev 109.859, v celi državi pa 225.088. Zaradi tega bo plačala Slovenija 48.8% vsega novega davka na bicikle. Od avtobusov bo šele predpisana višina davkov za državni cestni sklad. Ker je pa v Sloveniji 152 avtobusov, v celi državi pa 811, bo plačevala Slovenija od avtobusov 19% vsega novega davka na avtobuse.

Poročevalec za gospodarstvo dnevnika »Slovenca« je izračunal, da bo novega davka za državni cestni sklad od vagonskih pošiljk — tudi na te je že naložen novi davek — plačala Slovenija v notranjem prometu 18.47%, v uvoznem prometu 40.68%, v izvoznem pa 29.25% vsega novega davka za vagonске pošiljke. Za kočije in vozove na vzmeti bo treba plačevati na leto 50 din, za navadne vozove pa 40 din.

Za banovinski cestni sklad bodo plačevali lastniki zemljišč ob banovinskih cestah s sodobnim cestiščem v krajih, ki nimajo več kot 5000 prebivalcev, od zemljišč do 1000 m² na leto po 1 dinar, v ostalih krajih od zemljišč do 5000 m² po 0.50 din, zunaj selišč pa do površine 10.000 m² po 0.30 din od vsakega dolžinskega metra fronte zemljišča ob banovinski cesti. Za površino čez omenjene ploskve pa bo treba plačevati še polovico te davščine. Lastniki zemljišč, ležečih za parcelami ob

banovinskih cestah s sodobnim cestiščem v razdalji do 250 m od meje ceste, plačujejo polovico, v razdalji do 500 m pa eno četrtino te davščine. Tudi prenosna taksa znaša za zemljišča ob banovinskih cestah s sodobnim cestiščem 1% oz. za do 250 m oddaljena zemljišča 0.5% za do 500 m oddaljena zemljišča pa 0.25% od prodajne cene za banovinski cestni sklad.

O naših dajatvah

Pod naslovom »10% več« piše »Samouprava« dne 21. t. m.:

V prvih dveh mesecih novega preračunskega leta so znašali državni dohodki 1.878,2 milijonov dinarjev, torej za 168 milijonov več, kakor v istem razdobju preteklega preračunskega leta. To pomeni prirast državnih dohodkov nasproti lanskemu letu za 9.8%

Povišan je bil samo nadav k carini za 1%, toda to ne iz fiskalnih, ampak gospodarsko-političnih razlogov.

Najprej je treba ugotoviti, da je bilo uvedenih v zadnjih letih precej novih dajatev. Mislimo tu zlasti na razne fonde, ki jih je bilo v zadnjih dveh letih ustanovljenih več, kakor kedaj prej v tako kratkem razdobju. Dajatve za te fonde so velikanske in obremenjujejo seveda najbolj Slovenijo in Hrvaško, ne da bi te dve deželi od njih kaj imeli. Zato so se jim tudi Slovenci in Hrvati toliko upirali, pri čemer opozarjamo zlasti na naš boj zoper cestni fond. Upamo, da se »Samouprava« ne bo lovila za izraz »davek«, kajti za tistega, ki mora plačevati, je pač preključeno vse eno, če plačuje denar kot davek ali kot prispevek v kakšen fond. To se pravi, s stališča javnega nadzorstva in urejenega demokratičnega gospodarstva bi mu bilo še mnogo ljubše, če bi se namesto prispevkov za fonde pobiral rajši kar naravnost davek. Kajti pri teh fondih tako po navadi nikoli ne vemo, kako se gospodarji z njimi.

Nekako taka je tudi s trditvijo »Samouprave«, da se niso povišale postavke starih davkov. Če se niso povišale postavke, so se pa zato tem bolj povišale davčne odmere, pri čemer smo pa seveda pripravljene »Samoupravi« na besedo verjeti, da se to ni godilo v južnih krajih. Toda pri nas poznamo majhna trgovska podjetja, ki so v zadnjih letih morala zaradi zmanjšane prometa znižati število osebja, davke pa plačujejo do dvainpolkrat višje. Sicer naj pa v pojasnilo ponatisemo nekaj vrst iz sestavka »Trgovskega lista« o mnogo preveliki obremenitvi slovenskega gospodarstva, ki je izšel 22. julija t. l., torej dan po zgorajšnjih »ugotovitvah« »Samouprave«:

Znova smo pregledali letošnje predloge davčne uprave za odmero pridobnine in znova moramo poudariti, da so se te odmere izvedle brez pravega kriterija in mnogo previsoko. Dostaviti pa moramo, da se ni ocenil čisti dobiček previsoko le majhnim in srednjim trgovcem, temveč tudi velikim firmam, in nekaterim prav nerazumljivo visoko.

Tako se je zvišala davčna odmera v Kranju neki tekstilni tovarni od 3.800.000 na 8.225.500 din, drugi od 80.000 na 160.000, nekim drugim tovarnam od 910 tisoč na 1.880.850 din ter od 1.700.000 na 2.871.800 din itd. To so velikanska povišanja, ki bi se morala poznati v številu zaposlenih delavcev in v vsakem drugem oziru. Če bi bili taki poviški utemeljeni, potem bi bili kar sredi visoke konjunktore. Vsi pa vemo, da prav za tekstilno industrijo to ne velja in da je začel odjem padati. Zato tem manj razumemo, kje je davčna uprava našla razloge za tako velikanski optimizem.

Da tu ne gre le za posamezne firme, temveč da se je sumarično ocena tako povišala, nam dokazujejo poleg prej navedenih tudi ocene veletrgovin v Ljub-

S 1. julijem t.l. je pa stopila v veljavo tudi uredba o državnem melioracijskem skladu, ki je ustanovljen pri drž. hipotekarni banki. V ta sklad bodo zraven mlinarjev morale plačevati posebno še električne vodne naprave, t. j. elektrarne, ki jih goni vodna moč. Elektrarne v Sloveniji bi po računu gospodarskega poročevalca dnevnika »Slovenca« plačevale za drž. melioracijski sklad 45% zneska, ki bi ga plačale vse elektrarne na vodno moč v državi.

lani. Omejili se pa bomo le na nekaj najbolj drastičnih primerov. Eni firmi je bila ocena zvišana od 45 tisoč na 194 tisoč, drugi od 60 tisoč na 105 tisoč, tretji od 48 tisoč na 65 tisoč din, četrti od 360 tisoč na 620 tisoč din, zopet drugi od 250 tisoč na 320 tisoč, neki drugi od 236 tisoč na 380 tisoč, nadalje naj omenimo še poviške od 90 tisoč na 195 tisoč in od 456 tisoč na 720 tisoč dinarjev.

To so velikanski poviški, za katere je nemogoče najti pravih razlogov. Posebno še, ko vendar vsi vemo, da je Slovenija lani preživljala težko gospodarsko stisko, ko je morala drago plačevati žito iz Vojvodine, sama pa imela katastrofalno slabo sadno letino, in je bil vinski pridelek obupno majhen. Ne glede na to je Slovenija od gospodarske stiske tako izčrpana, ko niti ena druga pokrajina v državi. Kajti drugod se je kmet od višjih žitnih cen opomogel, v Sloveniji pa je nasprotno zaradi tega zvišanja trpel. Saj je celo banska uprava sama naglasila, da je bilo lansko leto za Slovenijo prava katastrofa. Zato nam je tem manj umljivo, kako je mogla davčna uprava za lani ocenjevati čisti dohodek podjetij tako visoko.

Branjarije so v Ljubljani skoraj brez izjeme ocenjene z najmanj 2000 din, manjše trgovine z 10 tisoč din, srednje pa s 50 do 50 tisoč in tudi več, velike pa kar s sto tisoč. Pa kje je vendar v Sloveniji ta živahni kupčijski promet! Prav sedaj so trgovine skoraj prazne, a kljub temu naj služijo vsak mesec tisočake za pridobnino.

Vsakdo pri nas ve, da je to resnica. Sicer pa — tudi »Samouprava« ve to, pa še prav dobro ve. In tudi to ve, da gibanja za finančno samoupravo Slovencev in Hrvatov taki njeni hvalospevi ne bodo ustavili. Kvečjemu prepričali nas bodo, da ponekod nočejo videti naše stiske.

Ali — komu prav za prav v prid?

Opazovalec

Zahteve koroških Slovencev

Pod naslovom »Nemška narodna družina — slovenska narodna družina« prinaša »Koroški Slovence« dne 20. letošnjega julija sestavek, v katerem skuša oblikovati slovenske kulturne in jezikovne zahteve na Koroškem. Ker je sestavek načelne važnosti in hkratu v teh dneh preurejanja bivše Avstrije zelo pereče pomembnosti, priobčujemo iz njega nekaj odstavkov. Ur.

Neoporečno je prvenstveno stališče narodno-socialistične stranke v politiki, nujna je enotnost gospodarske in socialne akcije v naši deželi, ki je domovina vseh narodov. Prav tako nujna in dosledna pa je na drugi strani potreba jasne opredelitve in točne razmejčitve narodno-kulturnih prizadev obeh koroških ljudstev. Gospodarska in socialna istousmerjenost je dobrota, kulturno izenačenje pa bi lahko postalo veliko zlo. Narodno-kulturna vzgoja se ne pričinja šele v prosvetni samopomoči zasebnih manjšinskih organizacij za šoloodrastle člane narodne skupine, marveč v vzgoji mladine predšolske dobe, v otroških vrčih, v šolski in izvenšolski mladinski vzgoji. Zgolj navidezna, samo namišljena je svoboda kul-

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih
cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezanju brezplačen!

turne dejavnosti in vrh vsega časovno omejena na en sam že odrastli rod, če ne stoji na fundamentu istousmerjene mladinske vzgoje v vrteih in državnih šolah. Vsa prosveta in vzgoja med koroškimi Slovenci, šolska in izvenšolska, ona za mladino in za odrastle, mora temeljiti na dostojanstvu slovenske matere govoricice in slovenske narodne kulture!

Načelom narodnega socializma bi ne bilo dosledno stališče, naj si narodna manjšina v kulturnem področju pomore sama, kakor ve in zna. Manjšina nima možnosti, da bi ustanavljala svoje otroške vrte. Javno šolstvo je izključna zadeva države in narodno socialistične stranke. Manjšina nima pravice organiziranja šolske mladine izven šolskega časa — če izvzamemo sodobne dovoljene poskuse pouka matere govoricice v zasebnih mladinskih tečajih. Torej ne more biti kulturna mladinska vzgoja deveta briga države. To bi tudi ne bilo združljivo s preciznim stališčem narodnega socializma, v narodno političnih zadevah, večkrat potrjenim po odgovornih njegovih voditeljih. Vprašanje kulturnega samozitja koroških Slovencev pa postaja danes pereče predvsem po množičih se otroških vrteih v naših krajih in zaradi predstoječe obče reforme javnega šolstva. Nadejamo se ureditve, kakršna odgovarja kulturni višini nemškega naroda.

Nad koroškimi Slovenci se je v minuli dobi hudo grešilo z uveljavljanjem skrajnega subjektivnega narodnostnega kriterija. Ljudsko štetje leta 1934, kakršno se je izvedlo med nami, je s svojimi številnimi, z dokazi podprtimi pripetljaji vzorec rafinirane kupčije za narodno pripadnost posameznikov. Zaman se je borila narodna manjšina proti očitni krivici, zadani slovenskemu narodnemu občestvu. Kljub vsemu odporu so Slovence šteli, po mili volji šteli, da so jih nazadnje našli samo še nekaj nad 20 tisoč. Da so se pri tem delile družine in dvojile vasi, jim ni bilo mar. Narodni socializem s svojimi novimi načeli o narodu in narodnosti odločno in brezpogojno odklanja subjektivni narodnostni kriterij priznanj in izjav. Po novem nazoru narodnost ni obleka, ki se poljubno menjava. Kri in govoricica sta z novo državo našli veličastno potrdilo najizrazitejših narodnostnih znakov pri nemškem narodu. Dvojna taka morala pa bi nikakor ne bila združljiva s častjo in ugledom nemškega naroda v državi in izven države.

Fotografija iz nacionalnega mesta

(Pismo iz Celja)

Trgovina. Trgovec je Nemeč, ki obvlada slovensčino in se je poslužuje s strankami. Uslužbenci so Slovenci. Da čuješ pri njem pretežno le nemščino, je razumljivo, saj kupujejo vsi njegovi rojaki pri njem in se skrbno izogibljuje slovenskih trgovin. So to ljudje, ki se jim po žilah pretaka modra kri, ljudje, ki hodijo s hladnim aristokratskim prezirom po naših ulicah, a se ne sramujejo uživati gostoljubje plebejskega slovenskega naroda.

Tu in tam pa vendar posumiš v čisto pokolenje take nemške govoreče stranke. Vstopi, recimo, eleganten gosd. Če ga pogledaš natančneje, si skoraj izven dvoma: njegov oče, največ pa stari oče, je bil še zdrav, trden in zaveden kmet. Iščeš, tiplješ. Je Slovenec? Če je — ali ga ne bi njegov lastni oče posadil na gnojne vile in ga — gospoda — vrigel tja, kamor sodijo odpadki?

Spet druga, to pot slovenska trgovina. V materinski govoricici prodajajo, kupujejo in plačujejo. Tudi na up se daje blago.

Gospa — takšnim pravijo milostljiva — odhaja, uslužbenec jo vljudno pozdravi: »Z Bogom!« Ona zardi, kri ji plane v tolsti obraz. Obrne se in oddivja k šefu. Tu se začne:

»Was für ein Gruss ist das: s pokom!«

Šef ne ve, ali bi se smejal ali bi jo vrigel skozi

vrata. Nazadnje se mu posreči, da jo umiri in odpravi vljudno ven.

Ljudje pravijo, da je mož te gospe visok državni uradnik. Morda bo to le res, kajti: vox populi, vox Dei. Ljudje marsikaj vedo in mislijo.

Sprevod.

Navdušeno pozdravlja staro in mlado. Oči sijejo v zanosu. Verjames: tu je doma odkrita, neustrašena narodna zavest! Pesem doni, da trepetajo šipe v oknih. Poleg mladeniča z otroškim obrazom in glasom stopa gospod zrelih let, ki mu že lasje sivijo. Vidiš in doženeš: težkih pesti, ki so vajene pluga in cepca, okornih nog, ki se ne skrivajo pod težko brento in do vrha naloženim košem, ni med njimi. Korak je prožen kakor pri plesu, obrazi se ne peko mnogo na soncu. Vendar danes žarijo.

Zdajci obstaneš. Znano lice zaslediš v četverostopu. Eno, dve, še več! Kje neki smo se srečali? Misliš, tuhtaš. Potem se spomniš. Da, tu je gospod iz tiste nemške trgovine in tam gospa, ki se ne da pozdravljati z: Z Bogom; temveč s: Küsse die Hand, Gnädige!...

K vprašanju tujcev pri nas

Izvajanje protizidovske politike v Nemčiji je dovedlo do tega, da odpovedujejo Nemci vsem Židom tudi zastopstva nemških tvrdk v njih zamejstvu, in s tem tudi pri nas. S tem vprašanjem se bavi »Trgovski list« in ugotavlja, da na mesto Židov Nemci ne iščejo naših ljudi kot zastopnike, temveč nastavljajo za to nemške državljane. Tako ima protizidovska politika v Nemčiji za posledek pravi naval tujcev pri nas, ki ga po mnenju lista naša vlada ne more odobravati. Takih zastopstev pri nas ni malo, med zaposleni pa je 90% tujcev, ki sede predvsem na vodilnih in res bogato plačanih mestih, medtem ko se morejo priboriti naši ljudje komaj le do podrejenih mest z majhnimi plačami, dasi ni dvomiti v njih trgovsko sposobnost tudi za važnejša in vodilnejša mesta v takih podjetjih. List opozarja tako na gospodarsko škodo v takih primerih, toda ne glede na denar, ki gre na ta način od nas, ugotavlja, da imajo tuji državljani s tem v vsem našem gospodarstvu tako dobro kontrolo, da bi mogla postati v primeru zunanjih konfliktov prav zelo nevarna.

Ob priliki teh ugotovitev zahteva »Trgovski list« tudi, naj se odpravi sedanji način glavnih zastopstev, ki je že postal sistem, namreč način, da se vsa glavna zastopstva nahajajo v Zagrebu ali Belgradu. Slovenija nikakor ni le podružnično ozemlje teh dveh mest, temveč zahteva, da so tudi v Sloveniji glavna zastopstva, kjer je odjem blaga že tako velik, da se takšna zastopstva večinoma tudi izplačajo. Nekam pozno je list slovenskih trgovcev ugotovil to žalostno dejstvo in prav škoda je, da o tem vprašanju ne razpravlja koreniteje in obširneje. Ugotoviti moramo, da so ta sestav opazili že netrgovski motrilci našega gospodarskega razvoja in pikro kritizirali trgovske sposobnosti Slovencev, vsaj kar se tega tiče. Od časa prevrata dalje si je Zagreb osvojil skoraj vsa glavna zastopstva tujih tvrdk, kar je mnogo pomagalo vsemu razvoju Zagreba v velemesto, šele z naraščajočo centralizacijo v državi so se glavna zastopstva pojavila tudi v Belgradu. V splošnem pa je reči, da je v tem pogledu bila država razdeljena v dve trgovski sferi: Zagreb in Belgrad, kar je kljub siceršnjim centralističnim nameram pospeševala tudi proslula vidovdanska ustava, ki je te dve mesti izvzela iz območja takratnih »oblasti«. Seveda je Slovenija pripadala trgovskemu območju Zagreba na največjo škodo razvoja Ljubljane in tudi slovenske trgovine. Morda bo o priliki mogoče spregovoriti kaj več o tem žalostnem poglavju centralizacije glavnih zastopstev.

Enakopravnost je — kapitulacija!

»Samouprava« ima navado, da napiše vsak dan pet do šest krajših in daljših sestavkov o Združeni opoziciji. Vsebina vseh je vsak dan v bistvu ista, trdi namreč zmerom znova in z veliko vztrajnostjo, da Združena opozicija nima nobenega pomena in veljave, ker jo ljudstvo bojdava prav nič ne mara. Zdaj gre nasprotnikom Združene opozicije očitno napovedani dr. Mačkov prihod v Belgrad na živce. »Samouprava« trdi 21. t. m. spričo tega, da Kmečko demokratska koalicija in Združena opozicija sploh ne povesta, kaj prav za prav hočeta. Na isto sapo sicer priznava, da obstoji akt od 8. oktobra 1938, ki je vendar dovolj jasen. Ta akt pa skuša maliti z opazko, da »pomeni za Srbe kapitulacijo«.

Dogovor od lanskega 8. oktobra med srbskimi in hrvaškimi zastopniki ni zahteval drugega, kakor tako ureditev države, ki bo zadovoljila tudi Hrvatov in Slovence, torej brez hegemonije enega izmed treh državnih narodov, in ki bo poročstvovala hkrati popolno enakopravnost Slovencev in Hrvatov s Srbi. Seveda bo naravni, pa tudi najvidnejši in za vesoljno jugoslovensko zajedavstvo prav tako najobčutnejši nasledek enakopravnosti ta, da bo poslej morala in smela vsaka pokrajina gospodariti samo s svojim denarjem.

In vsakdo ve, da gre pri vprašanju popolne

enakopravnosti v prvi vrsti in najbolj za pravično finančno gospodarstvo.

Samo na to priznanje popolne enakopravnosti Srbov in Hrvatov se more torej nanašati očitek »Samouprave« Združeni opoziciji, da pomeni za Srbe kapitulacijo. Nič ne de, če tako Slovenci kakor Hrvatje nočejo prav nič od Srbov, če hočejo samo pravico, da svoje stvari upravljajo sami — dovolj je, da nočejo, da bi kdo drug smel gospodariti z njihovim denarjem, in da so srbski zastopniki to osnovno zahtevo najpreprostejše pravičnosti priznali in sprejeli, pa so že — kapitulirali!

Ne, po taki poti ne pridemo do sporazuma nikoli!

Priznanje dvomljive vrednosti

»Proboj« prinaša nekakšen pozdrav »vojvoda« Narodne Odrbane njenim odborom in členom v dravski banovini. V tem pozdravu pravi gospod vojvoda, da zaslužijo odbori in udje Narodne Odrbane v Sloveniji »njegov« najpopolnejše priznanje, ker imajo nekakšen »specialni član« ter smisel za red in konstruktivno delo.

Narodna Odrbana je ne samo neslovenska organizacija, kar spričuje že njeno ime, ki ga slovensko besedišče ne pozna, ampak tudi odločno protislovenska. To je dokazala naravnost in nesramno, ko je v časih najhujše centralistične nacionalne strahovlade razglasila v svojem vodilnem glasilu načelo, da je treba slovenstvo »likvidirati tiho in postopno«. Zato je gotovo, da v tej po imenu in duhu protislovenski organizaciji ne more biti nobenega pravega Slovenca. Kar je v Sloveniji rojenih ljudi v njej, to morejo biti samo taki posebno nizke umske ravni, ali politično popolnoma nepoučeni ali pa naravnost odpadniki.

Zato ne vemo in ne razumemo, na kaj in koga se ta »vojvodova« pohvala nanaša. Mar hoče Slovence zasmehovati, češ glejte, ljudje, ki smo jim pljunili javno obraz, pa se še pehajo za nas?

In skoraj bi imel prav, če bi bilo res tako, da trpimo v svoji sredi delo za organizacijo, ki je zoper nas.

Zato bi res že kedaj radi slišali, kakšne zvrsti je tisto narodno odbransko delo med nami in kdo je, ki stoji za njim.

Sicer pa vemo, za kaj gre. Centralizem, sedaj tudi unitarizem imenovan, se je zamajal v vseh svojih podstavah. Ne bo se mogel več dolgo držati, kraj bo tistega nacionalnega vzora, od jugoslovena Pirkmajerja razglašena, da razpolagaj Slovenija samo s 15 odstotki svojega denarja, pa še s tem le po milosti centrale, ne bodo več tekli milijoni na jug, v nacionalne malhe, tudi jugosloveni in unitaristi bodo morali stvarno delati, če bodo hoteli živeti.

In da podaljšajo življenje sestavu, ki ima pravico, vse jemati, a nobene obveze, kaj dati, zato tisto votlo nacionalno grmenje. In če v kaj, verjamemo v odkritosrčnost »vojvodovih« besed, da zaupa v »najizdatnejšo podporo vseh členov iz ozemlja dravske banovine«, ko se bo neomajno boril za »pretežki posel« unitarizma, za posel torej, ki je za jugoslovene tako koristen in donosen.

H koncu naj samo še povemo svojo željo, naj se gospod vojvoda v svojih pozdravih ne obrača na »brate Slovence«, ampak samo na brate dravobance. Prvič že iz neke doslednosti: kaj bi jugosloven s slovensko likvidirano zadevo. Drugič pa, ker za svoje nasprotnike mi Slovenci nočemo biti nobeni bratje.

Tudi uradna Anglija za demokracijo

V svojem pozdravnem odgovoru francoskemu predsedniku Lebrunu je angleški kralj poudaril tudi izrečno demokratično stališče z besedami: »Oba naša naroda gojita na enak način demokratična načela, ki najbolj odgovarjajo naravnemu občutju. Enako vero imamo v osebno svobodo. Ponosni smo na to politično izpoved, ki jo imamo skupno z drugimi velikimi narodi.«

Tako je govoril monarh velike države ali natančneje, največje na svetu. Samo s tega demokratičnega stališča, ki ga zavzemata ljudstvo in vladar v enaki meri, si je mogoče razložiti, da gre razvoj na Angleškem svojo pot brez večjih pretresljajev, brez tistega globokega sovraštva, ki se tudi političnega umora ne straši. To vse ima za posledek ne samo na zunaj strnjeno nezlomljivo moč angleškega naroda, ampak hkratu navznoter uredničenje najvišjih vzorov človečnosti, namreč naravnostne in politične svobode osebnosti v doslej največji doseženi meri.

Zato ni čuda, da se v tej »veliki« dobi

vsi boljši duhovi obračajo s hrepenenjem in pričakovanjem na Zahod. Ex occidente lux!

Ali ste poravnali naročnino?

Carinske specialitete

Pod tem naslovom beremo v »Trgovskem listu«:

Dogodi se, da tovarna v zamejstvu pozabi na deklaraciji, to je pri poštnih pošilkah napisati besedico Češkoslovenska ali Deutsches Reich. V takem primeru carina kar preprosto zacarini blago po maksimalni carini. Nasledek tega je, da trgovec takega blaga ne more prevzeti, ker je že minimalna carina previsoka. Paket torej roma 1000 ali 2000 km nazaj. Ker smo trgovci le ljudje z normalnimi možgani, seveda ne moremo razumeti, zakaj je taka izpuščena besedica povzročila toliko jeze in nerodnosti. Naj nam gospodje povedo, kakšna logika je to? Z vsemi državami imamo vendar trgovinske pogodbe. Če torej paket pride iz Nemčije in je morda kaka zaljubljena kontrolistinja pozabila napisati to besedico, ali je to taka napaka, da se mora cariniti po maksimalni carini? To je nekaj neverjetnega! Saj se nam morajo v zamejstvu pomilovalno posmehovati.

Ravno tako nelogično in neupravičeno je, da se mora neki znan predmet, ki nima nič šivanega na sebi, po neki naredbi cariniti kot šivana roba samo zato, da bi neka domača izdelovalnica mogla veliko zaslužiti.

Sedaj nam zopet poročajo, da so nepričakovano zvišali carino na neke vrste zastorov, in to zopet na intervencijo neke tako zvane domače tovarne, da dobi ta s tem nekak monopol. Toda to je za trgovce zopet ovira. Marsikdo bo naročil blago v mnenju, da je pač carina kakor je bila vedno v veljavi, a ko bo dobil blago, bo videl, da so kar čez noč, na ljubo enemu, zvišali carino ali se vsaj neki predmeti carinijo po drugih postavkah, kakor je bilo dosedaj.

Trgovci, ki naročajo take tkanine, naj bodo torej previdni, kadar naročajo take predmete.

Umestno bi pač bilo, da se trgovci po zbornicah obveste o takih spremembah, da se obvarujejo škode, da eventualno ne naročajo blaga in si prihranijo nepotrebne stroške in jezo. Vsaj kot davkoplačevalci smemo zahtevati toliko obzirnosti, ker šikan imamo res že dovolj. Tudi državna misel se s takimi ukrepi ne pospešuje.

Zoper nas

V listu »Naša moč« piše prof. dr. Vinko Šarabon o »Slovenih ob prevratu«. Te vrste sestavka so vredne, da si jih Slovenci dobro zapomnimo:

V slovenskih deželah je bil položaj različen. Na Kranjskem je bil deželni glavar dr. Šušteršič, čigar politični program že poznamo. Dejal je, da bi bili avstrijski južni Slovani z ustvaritvijo Velike Srbije in z razpadom monarhije neizogibno žrtvovani Italijanom, morda tudi Nemcem in Madžarom. Tudi dr. Tavčar je govoril z balkona mestne hiše vojakom, da gredo »v boj tudi za slovenski narod«. Takšno je bilo mišljenje pri voditeljih obeh slovenskih strank, pri čemer moramo reči, da sta se oba bala za usodo Slovencev in da jima je narekoval njih besedo le strah za to usodo.

Ves patriotizem vodilnih slovenskih politikov pa ni mogel obvarovati izvenkranjskih Slovencev pred izbruhom nemškega sovražstva. Zastonj je mariborska »Straža« dopovedovala Nemcem, da »Avstrija in njen cesar ne nastopata proti Srbom, ker so Slovani, ampak ker so sovražniki države. Ne gre torej za boj proti Slovanom, ampak za boj proti sovražnikom.« Nemcem pa je šlo ravno za boj proti Slovanom in so zlasti na Štajerskem in Koroškem izrabili svojo moč za preganjanje zavednih Slovencev, posebno duhovščine, ki jim je bila tudi kot »proč-od-rimovcem« najbolj na poti. (V tistih časih se je širilo namreč med Nemci veliko gibanje za odpad od Rima in so sovražili vse, kar je bilo za nadaljnjo zvezo katoličanov z Rimom.) O grozovitostih, ki so jih pri tem počenjale državne oblasti v zvezi z nahujskanimi Nemci in nemškutarji, pripovedujejo kasneje od Jugoslovanskega kluba v parlamentu vložene interpelacije naravnost neverjetne stvari. Nemčurska sodrga je duhovnike tepla, jih obmetavala s kamenjem, je pljuvala vanje, metala nanje blato, jih zmerjala s »srbskimi psi, veleizdajalci, morilci« itd.

Tudi na Primorskem so odličnejše Slovence in Hrvat zaprli in položaj Slovencev je postal tem težavnejši, ko je pričela Avstrija mešetariti z Italijo, da bi si ohranila njeno nevtralnost. Oblasti se na noben način niso hotele Italijanom zameriti. A kmalu ni nihče več dvomil o vojni z Italijo, in italijanski poslanci na Dunaju so kazali našim poslancem zemljevide, v katerih je bilo začrtano, kako daleč misli baje zasesti Italija slovenske dežele. Slovenskih politikov se je polastila težka skrb in skušali so dobiti zveze z zamejstvom.

Že po prvih mesecih vojne so tudi avstrijsko misleči Slovenci začeli izgubljati vero v Avstrijo. Preganjanja v začetku vojne, omejitve vsake svobode in »ustavnosti« ter vedno hujše uvajanje nemštva in poudarjanje »nemške vojne«, vse to je Slovincem jemalo vero v Avstrijo. Ko je bilo z nemškim porazom ob Marni (jeseni 1914) zaustavljeno prodiranje Nemcev proti Parizu in so bili v decembru 1914 Avstrijci vrženi iz Srbije, so začeli mnogi dvomiti o zmagi osrednjih držav (to sta bili Nemčija in Avstro-Ogrska s priključkom Bolgarije in Turčije) in med ljudstvom se je pričelo širiti antanti prijazno mišljenje. (Antanto sta predstavljali Francija in Velika Britanija v zvezi z Rusijo, Belgijo in Srbijo.)

Ko je slednjič 25. maja 1915 napovedala še Italija monarhiji vojno, se je zdel položaj za Slovence obupen. Slo je za našo zemljo, in tudi taki, ki so si želeli zmage antante, so privoščili Italijanom poraze. Vojno vodstvo je izrabilo to razpoloženje in je poslalo skoraj vse slovenske in hrvaške čete na italijansko fronto, kjer so s srditim odporom zadrževali Italijane.

In v tistih dneh, ko je Italija stopila v vojno, je Friedrich Naumann v knjigi »Srednja Evropa« odkrito napovedal smrt malim narodom, v prvi vrsti Slovincem, ker Nemci neogibno potrebujejo Trst in Reko! Še bolj brezobzirno so govorili avstrijski Nemci, ko so spomladi 1916 objavili svoje zahteve glede preureditve Avstrije po vojni: Nemški narod mora dobiti v Avstriji vodstvo in v parlamentu se mora ustvariti nemška večina — Nemcev je bilo tedaj v Avstriji 36 odstotkov vsega prebivalstva. V ta namen naj se izločijo iz državnega zbora zastopniki Galicije, Bukovine in Dalmacije; te dežele naj se kratko in malo podredijo vojaški upravi. Nemški jezik naj postane državni jezik in le nemščina naj bo v rabi v uradih, v prometu in pri vojaštvu. Brez znanja nemščine ne more nihče priti v nobeno javno službo; zato se mora po vseh šolah učiti samo nemščina. Nazadnje so avstrijski Nemci zahtevali še bolj tesno zvezo z Nemčijo, od katere je bila Avstrija tako vsak dan bolj odvisna.

Kakor danes jugoslovenci, so torej tedaj avstrijski Nemci hoteli, naj postanemo Slovenci njih žrtv. In pri tem ne smemo pozabiti, da je »ljudomili« Franc Jožef gledal zmeraj samo na to, kako bi svojim Nemcem mogel ustreči.

Gospodarski napredek v Sloveniji

Na podlagi podatkov o spremembah v stanju pridobitnih obratov v drugem četrtletju letošnjega leta bi po številkah mogli sklepati, da se gospodarsko stanje nekam popravlja. Skupno število prijav vseh obrtov namreč znaša 618, odjav pa 346, kar pomeni prirastek 272. Ta prirastek je za več kot 100 odstotkov večji kot v prvem četrtletju. Največ prirastka zaznamuje obrt, sledi ji trgovina in gostinstvo. Značilno je, da kaže prirastek pri obrtih žagarstvo, pri trgovini pa trgovine z lesom, znak, da se v lesnem gospodarstvu stanje počasi zboljšuje, kolikor ta beseda ni še preveč optimistična glede na težko stisko minulih let. Krajevna porazdelitev prirastka kaže, da odpade glavni delež prirastka na mesto Ljubljano, pa tudi okraje Kranj, Radovljica, Maribor desni breg, Goruži grad, Slovenjgradec in Ljubljana okolica, medtem ko kažejo ostali kraji in mesta le majhen prirastek, nekateri pa celo upadek.

Statistika sicer nudi vtisk, da se je poslovanje v obrtu in trgovini poživilo. Ker pa niso objavljeni podatki o številu zaposlenecv v obrtu in trgovini, ne moremo soditi, za koliko je narasla tudi intenziteta gospodarskega gibanja; za ocenitev tega bi šteli seveda še drugi podatki.

Za industrijo je znano, da je nastopil preokret. V zvezi s tem se že pojavlja delna redukcija obratovanja, in število zaposlenega delavstva se zmanjšuje. Število industrijskih obratov v Sloveniji se je v drugem četrtletju zmanjšalo za dva, in sicer sta bila na novo prijavljena dva, odjavljena pa štirje. Zaradi tega moremo le z največjo previdnostjo govoriti o zboljšanju gospodarskega položaja v Sloveniji.

Da je res tako in da kakih optimističnih pogledov na bodočnost sedaj ne moremo imeti, nam spričuje objavljena statistika o ustanovitvah delniških družb, ki največ štejejo za industrijska podjetja. V letošnjem prvem polletju je bilo v vsej državi ustanovljenih 26 novih delniških družb, v vsem letu 1937. pa 25 družb. Od 25 lansko leto na novo ustanovljenih delniških družb jih pride na Slovenijo 5, od katerih pa so bile 3 podružnice, torej sta bili prav za prav le 2 v Sloveniji ustanovljeni. V letošnjem prvem polletju pa od 26 na novo ustanovljenih delniških družb ne odpade na Slovenijo niti ena.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še boljše: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustreženo nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozarjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Mali zapiski

Prepovedana časopisa.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi časopisa:

1. »Giovane Italia«,
2. »Kazačestvo«.

Oba časopisa izhajata v Parizu.

Napačni in pravi centralizem

»Jugoslovenske novine« pišejo in »Jutro« seveda ponavlja za njimi:

JNS zastopa veliko idejo, na kateri je osnovana naša država, jugoslovensko nacionalno idejo ali ali očiščeno onega napačnega centralizma.

JNS je torej zoper napačni in za pravi centralizem. Pravi centralizem, to je tisti, ki ga nam je narisal ob splošnem odobravanju vseh jugoslovenov dr. Pirkmajer in po katerem bi razpolagalo središče s 85% vseh naših dohodkov, mi sami pa samo s 15%, pa še s temi samo po milosti in dobri volji središča. Napačni centralizem je pa tisti, ki tako že kar dela in ki se mu seveda tudi zdi, da je pravi. Edina sta si pa oba v tem, da ne gre niti Slovincem niti Hrvatom pravica, da bi razpolagali s svojim denarjem, kajti na ta način bi sicer stotisoči Slovencev in Hrvatov prišli do dela, brezposelnih bi bilo pa precej nacionalnih politikov.

»Jugoslovansko jeklo«.

Ministrski svet je sprejel uredbo, s katero ustanavlja novo družbo z imenom »Jugoslovansko jeklo«. Delniška glavica te družbe je določena na šest sto milijonov dinarjev in bo na ta način ena največjih delniških družb v državi. Družba bo prevzela v svoj obrat državna rudnika premoga v Zenici in Brezi ter rudnik železa v Ljubiji in železarno v Varešu. Upravni odbor bo štel petnajst členov, nadzorni pa šest. Šest členov upravnega in tri nadzornega odbora bo volil občni zbor, ostali pa bodo delegirani od ministrstev za rudnike, finance, trgovino in industrijo, promet in pa vojsko in mornarico. — Ker bo to izrazito državno podjetje, smo radovedni, koliko Slovencev bo imele priložnost, pri podjetju soodločevati.

Padec izvoza v Italijo.

Izvoz v Italijo je v prvi polovici tega leta občutno padel nasproti izvozu v istem času lanskega leta, in sicer ne samo po vrednosti, marveč tudi po množini. V prvem polletju leta 1937. je znašal 311.850 ton v vrednosti 249 milijonov dinarjev, letos pa 269.249 ton v vrednosti 171 milijonov dinarjev. Padec znaša torej 78 milijonov, kar je prav občutna razlika, ki gre na račun zmanjšanja izvoza lesa in živine, pri čemer je Slovenija v prvi vrsti prizadeta.

Ta padec izvoza v Italijo je tem manj razumljiv, ker se je splošno pričakovalo, da se bo po sklenitvi prijateljskega dogovora, ki je bil napravljen preteklo spomlad v Belgradu med Italijo in našo državo, naš izvoz v Italijo povečal. Ta primer pa nam zopet kaže, da politika in gospodarstvo ne hodita vedno po sporednih potih in se prav v odnosih med našo državo in Italijo čudno križata.

Boj češko-slovaške republike.

Predsednik nemških socialnih demokratov v češko-slovaški republiki Vencel Jaksch se je mudil te dni v Parizu. Tam se je razgovarjal z urednikom nemškega emigrantovskega lista »Pariser Tageszeitung« o političnem položaju na Češkem. Zanimivo je, kar pripoveduje Jaksch, da preprostejšega češkega ljudstva pridružitve Avstrije ni zbegala. In praški cestni železničar je dejal, ko je nanesel razgovor na Avstrijo: »Pri nas ne pojde tako gladko. Če pride, bomo pač streljali.« Niti enemu pa da ni prišlo na misel, da bi se kratko in malo podal. Važno je zlasti, kar je rekel Jaksch glede rešitve sedanje napetosti:

»Glede na položaj se mi ne zdi mogoče, omajati češko demokracijo od znotraj. Če bo napadena od zunaj, tedaj bo volja za obrambo tako močna, da lahko mirno pomnožimo število svojih vojščakov s štiri, če naj prav ocenimo njihovo vojaško silo. Nimamo samo prednosti v močni vojski, ki jo lahko kar najhitreje mobiliziramo, kajti mislim tudi, da ni mogoče dovolj visoko oceniti npravnstvene moči malega, za svojo svobodo se bojujočega naroda.«

Jalova stranka

V »Jugoslovenskih novinah« piše JNS-arski državni poslanec Manfred Pastrovič:

V teh dvajsetih letih bi bilo treba delati jugoslovene, a mi smo to zatajili. Še več, danes smo v nekaterih krajih dalje od jugoslovenstva, kakor smo bili leta 1918.

Torej danes priznavajo sprednejši jugoslovenci sami, da je bilo njihovo delo jalovo. Celo s

Modno blago!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistične potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

stališča jugoslovenstva bi torej kazalo, da jugosloveni zginajo s političnega terišča.

S čimer se mi ujemamo, čeprav iz drugih razlogov.

Sicer pa — iz jalove misli more nastati samo jalovo gibanje. In jalovo gibanje more ustvariti samo jalovo stranko.

Izzivanje

Naš bralec nam pošilja omot tvrdke »Dipl. optik E. Peteln, Maribor, Grajski trg 7«, na katerem je razen naslova tvrdke vse nemško.

Za zdaj naj rečemo samo tole: izzivanje brez primera je, če daje slovenski trgovec slovenskim odjemalcem v slovenskem mestu, a zlasti še v Mariboru in v teh dneh, nemške tiskovine.

Mesto Anglije je na Zahodu.

Ob obisku angleškega kralja v Franciji je napisal angleški obzornik »Observer«, da je usoda Velike Britanije in Francoske skupna in da bi imel propad ene velike zahodne demokracije nezogibno za nasledek propad druge.

Janez Kočmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Pred popotnim rokodelcem so že od daleč zapirali vrata. Kdor je kaj dal, je dal iz strahu, da ga spravi naprej. Tako je še dandanes. Za zgodovinarja bo današnja doba zanimiva, če jo bo opisoval po časopisih. Povsod blaginja, tekme, šport, zleti, rajanja. Hudodelstva vrše zgolj delomržni brezposelniki iz objesti. Samo s primojdusevskimi poboji bo bolj nerodno.

V hiši na Karloški cesti 30, kjer sem preživel svojo prvo mladost, je stanoval tudi komisionar P., postrani lovski čuvaj dr. Tavčarjev in rejec njegovih psov. Pošten mož, ki je skrbno vzgojil svojo družino. Le eden njegovih sinov, mehanik, je bil nemirne krvi. Mnogo je potoval, prehodil je menda vso Evropo. Vračal se je komaj vsako leto za nekaj dni. »Vandrovec se je vrnil«, so govorile ženske v hiši in kukale pri oknih, kadar se je pojavil na dvorišču. Otroci smo se ga bali, nisimo se upali iz sobe. Drugače je bil simpatičen in prijazen; pozneje sem zvedel, da tudi mojster v svoji stroki. Le njegovo »ciganjenje« po svetu ga je delalo manjvrednega v očeh brumne okolice.

Odtistihmal se je življenje precej spremenilo. Življenje samo se prav za prav ni; kajti ljudje še vedno jedo, če imajo, in stradajo, kadar nimajo. Le delo se je zmehaniziralo. Saj se je še beračenje in še mnogo drugega. Razna dela krščanskega usmiljenja so postala organizirana industrija. Mrličje pokopavati — pogrebni zavodi; nage oblačiti — zbirke s trobentami in božičnice brez trobent; lačne nasititi — socialne akcije. In tako dalje. Daj sam, pa utegneš imeti sitnosti, če ni revež prave barve. In je neumen, kdor da neposredno, zlasti če da tako, da ne ve levica za desnico. Da naj torej tako, kakor se spodobi, in njegovo ime bo zapisano in pozlačeno — pa imel bo mirno vest in zavest, da ne bo dobila barva, obsojena na stradež. Bolnike pa lahko obiskuje sam in jih tolaži, če hoče; drugih, tudi naštetih v dobrih delih, pa ne, ako noče priti v položaj, da bo sam zastoj čakal obiska in tolažbe. Če so te spremembe del življenja, potem se je življenje res spremenilo, spremenilo kljub temu, da je beseda, ki ga urejuje, ostala nespremenjena.

Kolikor se je do sedaj razpravljalo o izrazu baraba, se je bolj o izviri besede, kakor o njenem pomenu, ki se je v teku dobe zelo spremenil in razširil. Prvotno je imelo označeno čisto določen pomen, mnogo ožjega od današnjega. Spominjam se natančno, da je pred petdesetimi leti zaznamljal ne samo razcapanega delomržneča, ampak sploh vsakega slabo oblečenega delavca, posebnost tujega, pa tudi domačega, kadar se je vrnil iz tujine. Z barabami so nazivali vse priložnostne delavce z nestalnim zaslužkom, tudi čedno oble-

»Observer« je prav do zadnjega vneto zagovarjal sporazum z Nemci, medtem ko je bil do Francije zmeraj v neki politični razdalji. Ta preokrenitev priča, da se je prav vsa angleška politika, in sicer z veliko odločnostjo, zasukala v tisto smer, ki jo narekujejo izročilo in vzori človečnosti.

Sicer pa za stvarnega opazovalca ni ta politika nič novega, kaj šele nepričakovanega.

Zmešnjava.

Zgled Nemcev in v zadnjem času Italijanov ni dal spati madžarskim nacionalistom. Saj vemo, kako je s te vrste ljudmi. Lastnih misli nimajo, pa gledajo, kje bi katero izmaknili. In tako so zadnje čase začeli tudi Madžari »ariizirati« svojo deželo. Te dni so se vrgli na svoje časnike in sklenili, da jih naredijo »arijske« na ta način, da polagoma izrinejo judovske časnikarje iz uredništev.

Madžari so prav za prav mongolsko pleme. Od Arijev, kolikor je to sploh znanstveno opredeljeno označeno, so torej vsekako dlje in še precej dlje, kakor Judje. In tako se je Madžarom

z njihovim »ariiziranjem« nazadnje posrečilo, da so privedli nacionalistični rasizem na najvišjo stopnjo neumnosti in nesmisla.

To pa najbrž ne bo motilo naših jugoslovenov, da ne bi še naprej česnali o eni jugoslovenski »rasi«. In o nauku, po katerem so zamorski kmetje v Južni Srbiji in razni negroidni tipi okoli njih iste »rase« z nami.

Prepovedani klasiki.

Sedanja avtoritarna grška vlada je prepovedala, da bi se na srednjih šolah brali še nadalje nekateri starogrški klasiki. Kajti preveč človečni in svobodoljubni so. Tako je na primer prepovedano brati nekatere Sofoklejeve in Evripidove tekste, a zlasti Tukididov žalni govor za Periklom.

Ta prepoved spominja na tiste čase, ko je bil Sokrates obsojen na smrt, češ da kvari mladino, ker jo je učil resnice in resnicoljubnosti. Iz zgodovine pa vemo, da je v tistih časih začela Grčija drčati — navzdol.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporočila

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami Iz. Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

čene in take, ki niso bili žganjarji. Razkladalce kamna, opeke, drv in šote na tako imenovanem Jeku ob Ljubljani, sedaj Trnovski pristan, so splošno imenovali barabe, dasi so bili zaposleni leto in dan, so v primeri z drugimi delavci dobro zaslužili in po večini niso bili na glasu kot pijanci. Seveda bi se mu ne bilo godilo dobro, kdor bi bil rekel komur koli baraba v obraz.

Pred vsemi so bili na glasu barab delavci pri cirkusih in potujočih gledališčih, poganjalci vrtljakov in gugalnic. Ti so prvi zanesli v Ljubljano tako imenovane maje, bele pletene brezrokavne srajce, po večini z rdečimi vodoravnimi progami. Doba dolgih kril in široko nagubanih oblek se ni skladala s tesno, života se oklepajočo majo, ki je zategadelj zlasti pri ženskem svetu žalila čut sramožljivosti. Imenovali so jih različno, navadno tržaške ali mornarske, na sploh pa barabske srajce. Kdor je nosil rdečo ali modro črtasto majo z globokim »dekoltejem«, je prišel na glas barabe ali barab'ce. Domačine so si osvajale te srajce le počasi, najprej enobarvne, večinoma bele z rdečimi robovi, podobne sokolskim telovadnim srajcam. Nositi so jih začeli najprej težaki, delavci na stavbah, premogarji, opekarji, sploh delavci na prostem. Nosili pa so jih le mlajši delavci, starejši so se iz sramu pred goloto rok in vratu rajši potili v nerodnih platnenih in podobnih srajcah.

Splošno si je utrla maja pot med domačine šele v letih devetdesetih, ob pojavu tako imenovanega »lovskega perila«, nazvanega po njegovem izumitelju dr. Jägeru. Ženskam je bilo to perilo všeč, ker se »ni mazalo«. Lovske srajce so bile podobne prejšnjim belim, le da so bile pletene kakor maje in se zaradi barve ni poznalo, če so zamazane. V medsebojni tekmi proizvajalcev so začele dobivati te srajce različne oblike, nastajale so nove vrste s kratkimi rokavi in brez ovratnika, dokler ni bil prehod od maj do njih popolnoma sklenjen. Maja je zmagala na celi črti. Toda ne: rdeče in modro progasta je bila še vedno znamenje manjvrednosti. Še kopalne hlače takega vzorca so vzbujale predsodke. Tako pisane je nosila le mladina delavskih slojev zaradi njih živobarvnosti. Drugače si je maja »solidnih« barv utrla pot v vse delavnice in med vse delavce.

Med brezrokavno majo, rdečo ali modro črtano, in slovenskim barabom je brez dvoma nekaj sorodnosti. Slovenski človek iz notranosti, v največji vročini spodobno zapet do podbradka, k večjemu zavilanih rokavov in odpet na prsih, je, prišedši v južne kraje, imel kaj gledati. S preziranjem v oči je zrl na pohujšljivo razgaljene pristanske delavce, vse ožgane od sonca. Pisane maje, v domačem kraju tako prezirane, jim pokrivajo komaj za dlan golote spredaj in zadaj. Fej, tako se nosijo doma otroci pri kopanju. Doma preudarna beseda, miren korak, skoraj tišina; tu pa vrvenje, vpitje in kričanje — da, to niso kakor domači delavci, to so — barabe...

Troje svojstev je označevalo osebo, ki je veljala za barabo: težko delo, nevšečna zunanost, nepoznanost, pri domačinu odtujenost. Zadostovalo je tudi le eno teh svojstev, da je veljal kdo za barabo; včasih dvoje, največkrat pa so bila združena vsa tri hkrati. Siceršnje slabe lastnosti, na primer delomržnost in pijanstvo, so bile le spremljevalnega značaja, utrjuje prepričanje, da je dotičnik res baraba. Z barabom so nazivali le moške do preko srednje starosti, starejše pa so označevali z določnejšimi izrazi: pijanec, berač, potepuh itd.

Slovenski baraba je bil torej nekaj čisto posebnega; izvzemši italijanskega fakina ni imel nič skupnega s podobnimi tujimi izrazi, zlasti ne z nemškimi. Le fakina pomeni v italijanščini isto, kar v slovenščini baraba. Čudno je le, da se pri nas ni udomačil starejši in bližji italijanski fakina. Vzrok temu utegne biti zvočnejši izgovor pri barabi in lažja razumljivost pojma z ozirom na svetopisemnega Barabo. Prav zaradi tega je dobival priimek bolj in bolj zaničljiv pomen, dasi od začetka ni bil mišljen tako. Naj omenim še važno ugotovitev, ki mi jo je sporočil g. Vinko Möderndorfer, znani pedagoški pisatelj in zbiralec koroškega narodnega blaga. Po njegovem zadržanju pravijo Ziljani še danes na mezdno delo odhajajočemu rojaku, da »gre v barabe«. To bi bil nov dokaz, da je označba bila prvotno vezana na delo, težko delo med tujimi neznanci — barabami, med katerimi postane sleherni še sam baraba, neznanec med neznanci. Če vzamemo še hrvaškega, iz italijanščine izposojenega fakina, pridemo do zaključka, da merita oba, slovenski baraba in hrvaški fakina, na delavca. Če bi ne bilo nič drugega, je že s tem dan dovoljen dokaz, kako nizko cenjeno je bilo pred nekaj desetletji telesno delo. S tem pa ne mislim reči, da je danes kaj boljše.

Dejal sem, da je dobil baraba s časom širši pomen. Enako se je zgodilo s podobnimi izrazi v nemščini, iz katere imamo precej prestavljenk, nekatere pa rabimo kar v izvorniku, kakor na primer: lump, falot, gaunar, šuft in druge. Sicer niso vse popolnoma pristne, ali dolgoletna služba jim je pridobila polnopravno domovinstvo v nemškem besednem zakladu. Je nepotrebno, da rabimo Slovence navedene tujke, ko imamo zanje dosti boljših in izrazitejših označb. Prevodi nekaterih jezikoslovcov, posebno Janežičevih, so zelo površni in premalo izraziti, da večkrat ne pogode značaja, kakršnega pomeni izraz v nemščini. Tudi uporablja za več nemških označb eno in isto slovensko besedo, dasi imamo zanje posebne izraze, ali jih lahko drugače povemo dosti boljše in določnejše. Iz tega razloga se hočem popečati z njimi nekoliko obširneje, in, kjer bo potrebno, podpreti trditve z zanimivimi dokazi iz praktičnega življenja.

(Dalje prihodnjic)